TENTAMEN MEDICUM
INAUGURALE,
DE
MOTU FEBRIUM PERIODICO,
SIVE DE
DIEBUS DECRETORIIS.

QUOD,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

GULIELMI ROBERTSON, S. S. T. P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ PRÆFECTI;

NEC NON

Ampliſſimi SENATUS ACADEMICI conſenſu,

Et nobiliſſimae FACULTATIS MEDICÆ decreto,

PRO GRADU DOCTORIS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS

RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini ſubjicit

GULIELMUS PENNY

BRITANNUS.

Prid. Id. Junii, hora locoque ſolitis.

Atque haec, ut ego arbitror, veteres, rerum eventis magis emoniti, quam ratione ducti, probaverunt. CICERO.

EDINBURGI:

Apud BALFOUR, AULD, et SMELLIE,

Academiae Typographos.

M,DCC,LXIX.

GULIELMO PENNY,

PATRI OPTIMO;

NECNON

GULIELMO CULLEN,

PRAECEPTORI ILLUSTRISSIMO,

FONTI PURISSIMO

QUO

QUAE HIC PALAM DIFFUNDUNTUR

HAUSIT;

PARITERQUE

VIRO EXCELLENTISSIMO

THOMAE GLASS, M D.

ARTIS OPIFERAE

DECORI ET ORNAMENTO,

CUJUS

INDUSTRIA, LITERAE, ET INGENIUM

PUBLICE

CELEBRANTUR ATQUE LAUDANTUR;

HASCE STUDIORUM PRIMITIAS

DICATAS VOLUIT

AUCTOR.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30788602

TENTAMEN MEDICUM

DE

MOTU FEBRIUM PERIODICO.

MOTUS febrium periodici, de quibus nunc eſt agendum, omnium fere medicorum, tam antiquorum quam recentiorum, conſenſum ſibi vindicaſſe videntur; ſed quidem eodem tempore fatendum eſt, haud quicquam in tota medicinae ſcientia tenebris magis obvolutum vel enodatione difficilius occurrere.

CONAMINA igitur mea, in hac diſſertatione utut leviſſima, ad indagandas hujuſce obſcuritatis cauſas, erunt inſtituta; quibus ſatis enucleate expoſitis, quantum me penes eſt, quaſdam obſervationes quae his doctrinis lucem

quodammodo inferre poſſint in medio proferre liceat.

DEFINITIO.

Dies critici vel decretorii ii ſunt in quibus febrium fiunt mutationes, aut quod in ipſis aegri ſtatim liberantur vel moriantur, aut quod in melius mutantur vel in deterius labuntur. *

Antequam nos ad proprium opus accingamus, ſchema quoddam in hac diſſertatione obſervandum proponere, haud viſum eſt alienum; idque ſatis apte fortaſſe his quatuor capitibus redigi poteſt.

1mo, Num profecto ſint dies decretorii in febribus?

2do, De vera eorum forma eſt inquirendum:

3tio, Cur formam hic poſitam ſibi adſciſcunt:

4to, Quousque ratio medendi in febribus hinc affici poteſt.

De ſingulis in ordine.

* Vid Galen. Comment. in lib. 3. prog. 5.

CAP.

CAP. I.

Num ſint Dies decretorii in Febribus?

PRIUSQUAM vero ſtudia noſtra ad hanc quaeſtionem impendamus, praecipue eſt notandum, quod nemo hoſce motus periodicos in febribus intermittentibus, ſed tantum in continuis, unquam in dubium vocaverit; ad quas igitur ſolummodo eſt attendendum.

SEDULA atque accurata morborum indagatio, apud quoſdam antiquos tam manifeſta, haud longo tempore ad hanc obſervationem eos duxit, nempe, quod omnium fere febrium mutationes, cujuſvis momenti, ſive ad ſanitatem reſtituendam vel ad mortem inferendam ſpectantes, quibuſdam evacuationibus efficerentur, quas inſignis aliqua perturbatio vel ſymptomatum exacerbatio praegreſſae fuerunt.

HANC perturbationem criſin nominabant, ex Graeco vocabulo, κρισις *judicium*; quia tunc

tunc de vita vel morte aegri eſſet judicandum. Sic vult GALENUS: 'Hujuſmodi ſolutionem non tantum criſin nomino, ſed 'multo magis eam perturbationem quae illam praecedit ita appello *.' Unde patet, non eſſe morbi ſolutionem, ſed perturbationem illi priorem, cui criſis nomen veteres impoſuerunt.

HAE criſes vel commotiones, ex magni HIPPOCRATIS perattenta obſervatione, certis morbi diebus prae caeteris ut plurimum contingere deprehendebantur. Quos dies 'criticos vel decretorios' nuncupavit. Cum autem horum ſcientia maximi in praeſagiis faciendis ſit momenti, ita in hac pathologiae parte ab omnibus fere medicis venerandus ille ſenex palmam praeripuit. Ac quidem tam feliciter morborum eventus hariolatus eſt, ut pleriſque pro deo olim habitus fuerit. Fides quam ſibi ex his doctrinis comparaverat medicos multa emulatione accendere debuit, quippe qui rem ulterius promoverent. Quamobrem vix quiſquam exſtat inter antiquos, qui prognoſticorum theſin generalem,

* Galen. de criſibus, lib. I. cap. ult.

vel

vel dierum criticorum particularem, negaverit. A GALENO autem monemur *, HEROPHILUM multa adverſus HIPPOCRATIS prognoſtica, nec non dies decretorios, (quibus potiſſimum haec pendent), in lucem edidiſſe. Cum autem vix quicquam praeterea de eo vel de ſcriptis ejus compertum habeamus, operam oleumque certe luderemus ſi longis ambagibus moraremur.

ASCLEPIADES quoque has doctrinas ſumma vi oppugnavit, et (ut CELSI verbis utamur) "Haec jure ut vana repudiavit †." In illo autem hoc minus mirum; quippe qui medicinae fundamenta ab HIPPOCRATE vel quovis alio medico hucuſque inſtituta, tantum quantum potuerit evertere niſus fuerit. Accedit, quod, cum divitias atque famam aliter comparare non poſſet, vix dubitandum eſt quin pro virili tanti aemuli opera quaſi incongruentia ſubvertere conaretur.

ET quidem fatendum eſt, variis artibus favoris popularis auram eouſque votis ſuis compotem reddidit, ut HIPPOCRATIS dogmata caſſa demum nulliuſque auctoritatis ferme inter medicos ſui temporis fierent.

* Comment in prog. 1.

† Celſ. lib. 3. cap. 4.

CELSUS

Celsus quoque haud ſine dubio has doctrinas accepit, ſeu utpote opinionibus Asclepiadis ductus, ſeu Hippocrati ob inconſtantiam ejus parum confiſus, vix in propatulo eſt. Cum autem in operibus ſuis potius Hippocratis diſcipulum ſeſe profiteri videatur, ſi huc illuc inclinet, cum de diebus criticis loquatur, illud huic ultimae cauſae adſcribendum patet; inſuper cum Celso ipſo ſuſpiciendum cenſemus, illum aliquatenus Pythagoream numerorum harmoniam ſecundis auribus accepiſſe, quippe qui in ſuis operibus plus quam ſemel huc propendere videatur. Verumenimvero, cum ejus aphoriſmi ſecum congruentes, vel leviſſime illos inſpicienti, nullatenus legantur, illius fluctuationis (ne forſitan exinde contra dies decretorios deſumatur objectio) cauſas quaſdam nunc ſum inquiſiturus.

Nimirum primo obſervandum venit, quod, ex Hippocrati adſcriptis operibus, fere quidem tertia pars, ſive caſu quodam, ſive potius etiam deſignantibus medicis conſequentibus, ut nempe ſuas doctrinas magno Hippocratis nomine tuerentur, illi falſo jure tribuatur. Porro autem, ex temporis omnia mutantis, aut tranſcriptionis apud antiquos

imprimis

imprimis inaccuratae, peccato, ſeu demum ex editorum praeconceptis opinionibus, nata eſt tanta editionum, immo antiquiſſimarum, diſparitas, ut ne duæ quidem congruant *. Unde igitur videre eſt, quod ex illius praxi tantum deducturi ſimus, num haec aut illa in ejus ſcriptis propoſitio ſit accuratior. Sed plura de illis poſthac dicturi ſumus.

Inter recentiores autem cujuſdam notae, (niſi quidem nuperrime), nullus tales motus immo et quales deſcripſerat Hippocrates recuſavit; ſi qui (haud prorſus immerito fortaſſe) de regulari illorum reditu noſtris in regionibus dubitaverint, omnes quod revera aliò obſervaturi ſint non abnuerunt. Bellini †, Pitcairn ‡, Baglivi ||, Waldschmidius ¶, Eustadius **, Hollerius ††, cum paucis caeteris, illos diebus noſtris quam Hippocratis obſcuriores dixere, juxta quoſdam, propter climatum differentiam, juxta alios, ob

* Vid. præfat. edit. Hipp. a Faeſio.

† Bellini de miſſ. ſang. x, p. 243.

‡ Pitcairn. elem. med. I. 7. § 3, 4.

|| Baglivi prax. med. lib. 2. p. 234.

¶ Fundam. med. p. 113.

** De die aſtronom. p. 83.

†† Comment. in aph. Hipp.

vitae

vitae modum mutatum, vel tandem quod alia methodo ad febrium principia obſtandum procedant hodierni medici, nimirum venaeſectione, purgantibus, remediiſque ſudorificis.

Quantum ponderis his argumentis tribuendum poſthac videbimus; verum ſi fides accuratis medicorum peritiſſimorum obſervationibus, Martin, nempe, De Haen, Hoffman, Cleghorn, aliorumque pari fama gaudentium, adhibenda, illos frequentius occurrere, immo et in hiſce regionibus, dicendum: Etenim inter illos omnes convenit de illis, ut et etiam inter omnes qui ab Hippocrate et Galeno ad nos de medicina tradiderunt; quamvis tamen ab hiſce non multum corroboretur argumentum; cum enim veneratio quam apud illos habebat medicinae Pater, et auctoritas qua gaudebat Galenus illius commentator, eos a veritate ad falſas ac praeconceptas opiniones diverterent, et naturae ſimplicem viam, pro illorum doctrinis, non pro obſervatione et experimento, illis detorquendum praeberent, recentiores medicos multo mihi maximum eſſe fateor.

Quibus igitur bene perpenſis, periodicos in continuis febribus motus obſervandos venire patet. Horum naturae diſquiſitionem nunc aggrediamur.

CAP.

CAP. II.

De vera Dierum decretoriorum Forma.

Hippocrates, ut ſupra diximus, ſecum de illa parum quidem convenit: Immo, quibuſdam in locis bonum criticum adpellat ejuſmodi diem quem in aliis malum ſuſpectumve deſcribit; quod melius apparebit inſpicienti ejus Aph. 2.—24.—Aph. 4. 36. Epidem. lib. 1. ſect. 3. lib. de Prognoſt. et lib. de Criſibus. Ibi enim, a primo ad trigeſimum, nullus fere dies non decretorius dicitur; cujus confuſionis cauſas ſupra quodammodo indagavimus: Verum de generalibus concluſionibus contra particulares ejus praxeos caſus non objiciendum eſt; quippe quae Hippocratem nimis a particularibus ad generalia procedentem, et in hiſce non ita accuratum, ſolummodo teſtentur. Vere igitur obſervat De Haen, quod ex Hippocratis praxi tantum de reliquorum illius operum accura-

tione judicaturi ſumus *. Summa diligentia illuſtris idem auctor indicem ducentorum ægrorum ex HIPPOCRATE duxit, in quo dies decretorii maxime cum iis qui enunciantur in Aph. 4.—36. conveniunt; iidemque ex ſequentibus omnium accuratiores videntur, nimirum,

1mo, CUM cæteris hujuſce auctoris praeceptis optime congruunt.

2do, AB optimis ejuſdem commentatoribus, ac ſpeciatim a GALENO et CELSO, adoptantur.

3tio, A recentioribus itidem obſervationibus (praecipue quas bonus ille in arte vir, MARTIN nempe, ex magno ſcriptorum numero diverſiſque regionibus in unum redegit) parum diſcedunt.

4to, QUIA ad ullam hujuſce facti theoriam optime quadrant.

DIES in hoc aphoriſmo propoſiti ſunt, tertius, quintus, ſeptimus, nonus, undecimus, decimus quartus, decimus ſeptimus, atque vigeſimus.

CELSI exemplaria vigeſimum primum decretorium habent: Apud GALENUM autem

* Ratio medendi. tom. I. cap. 4.

legitur

legitur vigeſimus; qui certe emendatior eſt, ut liquet manifeſto cuivis praxin HIPPOCRATIS recenſenti, ubi unum tantum aegrum die vigeſimo primo, illumque male judicatum, memorat. Dolendum modo eſt, quod ultra vigeſimum diem vix quicquam de illis luculenter conſtet; quod quidem obſervationum paucitate merito referri poteſt.

Ex his omnibus igitur ſatis evidenter patet, hanc dierum criticorum veram eſſe formam. Nunc inquiſituri ſumus, nempe,

C A P. III.

Cur formam hic poſitam ſibi adſciſcant?

FACTORUM quae obſervamus cauſas atque explicationes quaerere eſt humanum; ideoque non mirum ſi motus hi periodici, cum pro certis longa experientia probarentur, medicos eorum cauſas inveſtigantes non parum exſudaverint, multiſque et variis doctrinis locum dederint. Sed, cum rationis primordia

dia ſint ſemper debilia, nec intima rerum penetrare poſſint, cumque difficillimum foret opus nec inertiae multorum hominum maxime faveret, brevi, difficultatibus argumenti deterriti, Gordianum nodum ſecare haud dubitarunt, atque illos motus viribus naturae leges ſuperantibus tribuerunt, quae doctrina ulteriori inquiſitioni neceſſario obveniens, et eaſdem ob cauſas ab omnibus admiſſa, diu tenebris quod inveſtigamus obvolvit.

Pythagorei aſſeclae, immo et aliquatenus Hippocrates ipſe, ut ſupra diximus, motus illos viribus numerorum arcanis, quibus naturam oblectari credebant, adſcripſerunt.

Aliam illorum explicationem, nec minus abſurdam, dedere aſtrologiſtae (ſi quidem hoc nomine dici mereantur), quorum ex Ægypto ortorum diu in rebus medicis doctrina praevaluit; nec tantum in illis de quibus agimus, ſed etiam in caeteris bene multis, uſque ad decimi ſeptimi ſeculi initium; etenim mutationes in humanum corpus fere omnes malignis quibuſdam ſive benevolis planetarum ſtellarumve aſpectibus tribuebant.

Galenus quoque, reluctanti tamen ingenio, ac potius amicis ſolicitantibus complacendi cauſa, quam ex ulla ſuis viribus fiducia, argumentum

argumentum explanandum ſuſcepit *. Syſtema Pythagoricum, circa numerorum myſteria, eo quo par erat contemptu habuit; nec minus quidem fatuas aſtrologiſtarum doctrinas de hocce argumento reſpuit: Quamvis tamen quibuſdam (ſed qua juſtitia non hic dicemus) illuc inclinaſſe accuſandus venire potuerit, cum hoſce motus junctis et conſpirantibus ſolis et lunae viribus tribuerit, ac quidem cum de hujus in humanum corpus actione loquatur, circa gyros ejus quamplurima profert inepta †.

Verum motuum periodicorum explanatio cuique ullius momenti in medicinae ſyſtematibus innovationi pius comes eſſe debuit, ac imprimis febrium cauſae proximae. Ideoque, cum primo chymici ſuam ſcientiam in medicina introduxiſſent, cauſas quas indagamus in quodam acido ſive materie ſulphurea, cum ſanguine fermentationem excitante, latere dicebant, quae quoddam tempus ut perficeretur requireret, ac cujus aptitudo ut expelleretur criſi et levamento inſequenti appareret ‡. Quam ad theoriam multum inclinat Ba-

* Galen. de dieb. decret. lib. 3. cap. 2.

† —— cap. 9.

‡ Sylv de la Boe prax. med. tract. 10.

GLIVI,

GLIVI, quamquam talis ſuſpicionis ejus liber de fibra motrice vix locum praebeat *. MALPHIGIUS † et SYDENHAM ‡ quoque eodem fere modulo de hoc argumento canunt.

ALII porro legibus mechanicis, quae profecto aliquatenus in ſyſtemate locum obtinent, magis addicti, regulares hos motus mechaniſmo cuidam itidem tribuere non dubitarunt; cumque febrem in quodam ſanguinis lentore vel viſcoſitate ponerent, ita ut hic comminueretur, et ad idoneam tenuitatem vaſorum actione iterum contereretur, qua vaſcula minima permearet, quoddam certum tempus, ut aiebant, requirebat. Sic igitur, prout medicorum doctrinae de febribus mutarentur, mutabuntur quoque de argumento quod ſuſcepimus.

UTIQUE tedioſum foret, ſi illas omnes refutare vellemus; ſatis igitur forſan erit, ſi duas priores ſeria attentione vix ac ne vix dignas, caeteras autem, utpote doctrina febrium falſa niſas, et cum illa neceſſario ſubverſas, dixerimus.

UBINAM igitur illorum phaenomenorum explana-

* Baglivi prax. med. de dieb. crit. p. 66.

† Malphigii vita poſthum. p. 22. 23.

‡ Sydenham. opera, p 80. 88, &c

planationem quaeſituri ſumus, cum ſupradictas haudquaquam ſufficientes invenerimus?

Credo equidem, quod ex nervoſi ſyſtematis generali diſpoſitione et legibus tantum haec explicanda ſunt.

Illius conſideratio hactenus parvi habita fuit in noſtris medicinae ſyſtematibus; ac quidem tanta eſt ejus virium ſubtilitas, tot tantaeque in indagandis ejus operationibus occurrunt difficultates, ut mirum non ſit, ſi multis inſuperabiles viſae fuerunt: Verum nil certe obſtat, quin eatenus ſaltem procedamus, quatenus nihil datur ulterius perſpicuum, ac imprimis phaenomena quae certa obſervatione nituntur hac in parte inveſtigemus; e quibus forſan quaſdam generales illius leges tandem aſſignare poſſemus juxta quas plerumque muneribus ſuis fungatur.

1mo, Igitur obſervandum venit, quod in functiones animales (ac praecipue in illas quae a nervoſo ſyſtemate magis pendeant) plurimum valeant habitus vires.

Quippe ſucceſſionis ordo, vis et velocitas omnium prope actionum noſtrarum, ut et illarum intervalla in genere, ab habitu determinantur; cujus legis innumera afferri poſſint

ſint exempla. Etenim tantum valet, quoad ſucceſſionis ordinem, ut nullae ſint duae ideae tam a ſe invicem alienae ac in ſpeciem tantillum connexae, quin habitus ope ſociari poſſint.

Idem dici poteſt de actionibus quampluri-mis, quae, cum antea impreſſionum ſtimulantium ope ſolummodo peragerentur, habitu tandem, immo et ſine ſolitis impreſſionibus, quaſdam alias actiones nunc aſſiduo praecedunt aut ſequuntur. Inter plurima talis aſſociationis exempla, eminet mira de quodam inſipienti in Staffordiae comitatu hiſtoria, qui cum aſſidua conſuetudine unaquaque hora horologii pulſus digitis numeraret, tandem, immo cum horologium ceſſaret, actionem inſcius repetebat.

2do, Tantum valet itidem habitus quoad actionum vim, ut demum illae ut peragantur eam vim quam uſu contraxerint requirant. Ideoque digladiator qui rude ponderoſa, vel artifex qui graviori ferramento ſemper uſi fuerunt, levioribus poſtea prorſus inhabiles ſeſe videbunt.

3tio, Tandem quoad actionum velocitatem etiam plurimum in illis valere habitum, ex bene multis et quotidianis obſervationi-

bus

bus patet, ac praecipue ex iis quae muſices ſtudium attendunt; cum enim motu lento modulum quendam diſcere incipiamus, ſi velocius eundem repetere conemur, ſonorum connectio perturbatur, et ad lentiorem motum iterum redire cogimur: Cum igitur, in ſyſtematis noſtri motibus, et ſucceſſionis ordinem et vim et velocitatem determinet habitus, tum etiam illis tempus quiddam adſcribit; unde actionum in quadam ſerie inſertarum certo tempore reditus periodicus, ideoque illarum intervalla regularia.

Porro, motus illi quos ſtabilivit habitus unaquaque vigeſima quarta hora redire videntur, nec in pleriſque hominibus, alia ratione diverſatur vita, (quatenus ad animales functiones ſpectat), quam in hujuſce globi in ſuum axim gyris obſervatur. Unuſquiſque dies praecedentis repetitam offert imaginem, ſaltem in illis quae cujuſdam ſint momenti. Haud ſecus enim homo ſic inſtituitur, ut ſive luxuriae ſive temperantiae ſummae vita degatur, eodem propemodum tramite ſemper incedat, nec multum ejus actionum ſucceſſio variatur. Inſuperabili igitur habitus poteſtati ſubjicitur unuſquiſque noſtrum, 'Tros 'Rutulusve fuat nullo diſcrimine.'

Postremo, periodicorum redituum validam confirmationem in vigilii et ſomni alternationibus habemus, (quas quidem vix ullum nobis notum animal non patitur): Illis enim, quantumvis a ſe invicem diverſis, una vice ſubjicitur ſyſtema noſtrum dum viginti quatuor labantur horae. Immo et unam ex illis ſtatuit habitus, ut uni vel alteri illorum conditionum aptiſſimam, ita ut ipſo tantum temporis puncto ad illas occurrat propenſio.

Qui enim ſomnum undecima hora petere aſſuevit, illa adveniente, ſomniculoſus erit: Si autem vigilans quibuſdam ſtimulis uſque ad duodecimam continuatur, nullatenus deinde per quaſdam horas ſeſe ſomnolentum ſentiet. Idem quoque dicendum venit de appetitibus et excretionibus, quae, cum in genere hanc alternationem diurnam ſequuntur, multum tamen pari modo habitus directioni et impulſui debent. Nec non ad alternationes iſtas ſyſtematis noſtri propenſio ulterius probatur ex celeb. D. Robinson obſervationibus circa pulſus ſtatum in ſingula quaque die variis temporibus.* Quanquam enim illae forſitan non ita repetitae aut ſatis diu continuatae

* Robinſon's animal oecon. page 150.

fuerint,

fuerint, ut ultra dubium ſingulae reponerentur; nihilominus tamen eatenus probant, quod nempe arterioſum ſyſtema noſtrum periodicis revolutionibus ſubjicitur, vel, quod idem eſt, illud varias induere conditiones prout varientur tempora ſingula quaque die.

Ex antedictis igitur patet, totum ſyſtema noſtrum una vice in viginti quatuor horis, ſtatum ſuum periodica revolutione, ex uno ad alterum extremo alternare. Obſervavimus quoque, magnam eſſe habitus poteſtatem ad modificandas varias quae per illud ſpatium occurrent actiones. Sed qua, ſi explicationem hujuſce phaenomini tentemus, noſmet converſuri ſumus?

Credo equidem extra nos reſpiciendas eſſe cauſas, quas inter ſol eminet, et quo ſane nil majore regularitate vel conſtantia nos afficit; quippe cum, caloris et frigoris, lucis et tenebrarum ab illo praeſente ſeu abſente, fons magnus ſit derivandus; tum facile eſt videre quantum illorum miniſtrorum ac praecipue primorum ope in corpora noſtra poteſtatis habet. Quo igitur illius aſpectus ſint conſtantiores, eo conſtantiores etiam noſtri ſyſtematis revolutiones evadent. Unde quidem etiam videmus, cur inter Tropicos plus valeat

ſol

ſol quam in noſtris climatibus; ibi enim ſitu magis directo, et motu itidem magis uniformi, populos illuſtrat. Forſitan inveſtigatione dignum foret quaerere, numne ob eam ipſiſſimam cauſam febrium motus periodici magis in meridionalibus quam in ſeptentrionalibus regionibus obſerventur, ut legimus apud Bellini, Pitcairn, Baglivi, &c. Quibuſdam quoque aliis e coeleſtibus ſphaeris, quid virtutis in ſyſtematis noſtri revolutiones nonnullis pariter ineſſe viſum eſt; quamvis tamen certe occultiori modo in actione ſua procedant. Luna, ex obſervationibus nuper inſtitutis, quodammodo imperium ſuum in hos exercere queat *.

Quibus omnibus igitur bene perpenſis, ſyſtematis noſtri haec revolutio ſingula quaque die pro certa ſtat, ac cauſis jam dictis non ſecus ac habitu determinatur; nec ideo forſitan Galeni praecepta tam abſurda, ut quidam finxere, reputanda ſunt.

Illis quidem omnes natura ſumus obnoxii cum bona valetudine fruamur: Verum ſunt praeterea motus regulares et periodici quibus in morbis miro quidem modo, una ſcilicet vice in quadraginta octo horis, ſubjicimur,

* Vid Lind's diſeaſes of warm climates, page 81, &c.

cimur, quibuſque inſtituitur tertianarum febrium typus, tam univerſus, ut intra decem morbos febriles novem forſan hoc capite redigi poſſint; immo et locus eſt ſuſpicioni quod in multis recondatur, non adeo tamen percipiendus. Alius quoque febrilis typus quartanus dicitur, atque unam revolutionem in ſeptuaginta duabus horis ſupponit; qui duo typi longis et accuratis obſervationibus ſic probantur, ut vix ullum dubium remanere poſſit quin generalis quaedam ſyſtematis lex illas periodos ſtatuens exiſtat; difficilis quidem inveſtigatu, ſed ſatis momenti ut hic quaedam de illa innuere nullatenus intempeſtivum nobis videatur. Oſtendimus, quod dum variae noſtri ſyſtematis actiones, ordine, vi, et velocitate ſolitis continuantur, ſimul unaquaque die redeunt eodem propemodum temporis puncto, et ea in conditione qua die priori obſervabantur. Nonne etiam ſupponi poſſet, quod, ſi qualicunque cauſa augeantur illae vi aut numero illa die, hac proxima nempe, quid e contrario deficiantur, ideoque ſyſtematis ſtatum diſſimilem inferant. Animalis diſpenſionis ea certe lex eſt, ut quicunque fere ejus actionum exceſſus aut defectus oppoſito ſtatu compenſetur.

Sic

Sic forſan agitationes inſolitae quae in febrili intermittentis paroxyſmo hodie producuntur, ſyſtematis talem ſtatum cras inferre poterunt, qui omnem ſimili paroxyſmo aditum claudat; donec, paroxyſmi primi cauſa adhuc ſubſiſtente, ad eundem ſtatum in quo tunc temporis verſabatur ſyſtema redierit, unde effectus iidem repetantur et a repetitione certiores etiam evadent. Quibuſdam autem paroxyſmi conditionibus fieri poterit, ut tempus illius reditui maxime accommodatum, periodo tertiana ulterius removeatur; ſed probabile eſt, quod nunquam ultra quartanam abduci poſſit. Num haec explanatio ſit ſufficiens, necne, haud noſtrum eſt quidem dicere. Ipſa autem facta certiſſima omnium ſeculorum obſervatione confirmantur. Quaenam igitur exinde ſumus deducturi, nunc conſiderandum venit. Ac primo quidem, quid poſſit diuturna revolutio ad inferendas diverſas morborum formas?

Argumentis confirmavimus, quod variis diei temporibus ſyſtema noſtrum in oppoſitis, quietis aut actionis, repletionis aut vacuitatis, extremis verſatur. Unum autem ex illis ſtatibus, febrilis paroxyſmi acceſſui, alterum remiſſioni

miſſioni favere, ex eo patet, quod certa quadam hora conſtanter recurrant omnes intermittentes. Immo, ſi quibuſdam cauſis pruducatur paroxyſmus ultra viginti quatuor horas, nihilominus tamen quaedam remiſſio, utut forſan obſcura, periodo maxime idonea, obſervari poteſt. Unde concludendum putamus, quod nullum eſſe paroxyſmum abſque remiſſione per illud ſpatium, et idcirco nunquam continuam ſtricte dictam febrem occurrere. Num illa vis periodica (quum cauſae paroxyſmum inferentes minus potentes evadant) eatenus procedere poſſit, quatenus illis temporibus, perfectam intermiſſionem, adeoque verae quotidianae ſpecies adducat, vix noſtrum eſt tantas componere lites; quoniam a multis, fide omni dignis, prorſus denegatur, quod unquam occurrat vera quotidiana.

Quadraginta annis medicam artem exercuit Mercurialis, nec ullam hoc longo tempore vidit *.

De ſexcentis intermittentibus quae Riverio occurrerunt, nulla quotidiana †.

Nec inter numeroſas quae Cleghorn, refert hiſtorias hanc ſpeciem unquam memorat, ſed omnes quae paroxyſmis et inter-

* Mercurialis tract. de feb. lib. 5. cap. 12.

† Riverius pr. med. lib. 17. cap. 4.

termiſſionibus unaquaque die procedunt febres, ad duplices ſeu ſemitertianas prorſus redigit, quae nempe ſecunda quaque die fortioris exacerbationis ſigna oſtendant *.

NULLAM quoque admittit quotidianam Ill. SENAC, niſi quidem unam hecticae febri noſtrae reſpondentem †.

ILLAS itidem Celeb. SAUVAGES potius ad duplices tertianas redigendas putare videtur ‡. Sed ſive, cum illis auctoribus, eas ut tertiani typi modificationes conſideremus, ſive, cum SYDENHAMO, ſingulas illarum prorſus differentis naturae contendamus, fatendum tamen venit, revolutionem ſupra memoratam illarum reditus periodicos afficere. Caeterum, cum illis auctoribus, cum occurrat febris unaquaque die intermiſſio, hanc ad duplicationem typi tertiani tam univerſalis redigendam quidem reputamus, et ob rationes ſequentes :

1mo, QUOTIESCUNQUE continuae ut dicuntur febres in intermittentes mutantur, vix ullibi legitur illas quotidianam, ſed potius tertianam aut tertianae evidenter modificatam formam, ſuſcipere : De quibus ſi certior evadere velit lector, Ill. auctores, PRINGLE, CLEGHORN,

* Cleghorn's diſeaſes of Minorca. Paſſim.

† Senac de recondit. feb. nat. lib. 1. cap. 1. pag. 3.

‡ Sauvages noſol. meth. vol. 1. pag. 347.

Cleghorn, Lind, ſexcentoſque alios perlegat.

2do, Quotiescunque autem intermittentes in continuas mutantur, irritantis cauſae nunquam ea vis eſt ut tertianum typum (ſi ille quidem prius regnaret) prorſus obliteret, et quotidianum in ejus locum adducat, poteſt quidem exacerbationem et remiſſionem in diem ſecundam inferre; verum tamen major ſemper exacerbatio et remiſſio periodio tertiana occurrit, et Sauvagesii amphimerinam haemitritaeum nobis offert.

Vidimus ſcilicet plurimas febres de tertianis in continuas procedentes; ſed ibi ſemper exacerbationes et remiſſiones eundem ſervabant ordinem quem memorat Sauvages in hac ſpecie, quae nihil aliud quam duplex tertiana cum remiſſione in locum intermiſſionis nobis videtur. Poſtremo quidem multae conſiderationes nos ad hoc theorema ſtatuendum ducunt, quod nempe quotidiana eſt tertianae tantum modificatio, quodque verus intermittentium typus eſt tertianus.

Sed ulterius obſervandum venit, multos videri morbos febriles, in quibus quadam irritatione vel topica affectione conſtanter continuatur paroxyſmus ſine ulla intermiſſione, ſed tantum cum remiſſione qua-

dam, quae primo diurna revolutione forſitan adducitur, deinde autem ulterius habitu confirmatur. Hoc autem capite veniunt totus "febrium continuarum celeb. Sauvages ejus phlegmaſiarum ſecundus et tertius ordo, totumque amphimerinarum genus, exceptis quidem una duabuſve ſpeciebus, haemitritaeis nempe, atque itidem Ill. Pringle amphimerina biliofa." Quibus omnibus, motus ſuos periodicos hac diurna revolutione tantum determinatos dicere vellemus, cum ex illis cauſis ſolummodo procedant; verum quatenus cum typo tertiano magis minuſve occulte ſint connexae, illarum ſingula quaeque illius connectionis ſigna magis minuſve manifeſte, pro irritantis cauſae natura, oſtendere poteſt. Connectio autem illa magis evidenter patet in Ill. Sauvages genere "tritaeophiarum et "in haemitritaeis" auctorum: Saepe vero longe obſcurior eſſe poteſt quam in illis, immo et eouſque ut prorſus tertianum typum, revera exiſtentem, obliteret. Mihi talem caſum videre nuper occurrit, in quo tam perfecte obſcurabatur ille, ut nemo ejus praeſentiam ſuſpicatus fuiſſet, niſi illum antea extitiſſe gnarus.

Regulari tertiana laborans quidam, poſt tertium paroxyſmum, hanc medicinam inſolitam

litam a quodam amico ſuo intus ſumere admonitus fuit, ſcilicet:

Aq. junip. (anglice gin) lib. i.
Pulv. pip. nig. unc. i.
Sem. ſinap. contuſ. ſemunc.

QUAE miſtura parum calefacta dimidia hora ante ſolitam paroxyſmi acceſſionem integre hauriebatur; atque quidem frigus febrile prorſus ab illa amovebatur, nec non calor febrilis (forſan ex ebrietate) vix ſolitum gradum attingere videbatur; ſed proxima matutina die, omnia acutiſſimae febris ſymptomata accendebantur, nec ullam fere remiſſionem primo aſpectu per totam hebdomadam deprehendere potuerimus: Sed cum noſceremus aegrum antea tertiana laboraſſe, attenteque obſervantes, nobis ſolita periodo aut potius quid temporis ocius exacerbatio viſa fuit, ac demum prout inflammationis ſymptomata, ſanguine pauco detracto, refrigerantibus, diluentibus, &c. frangerentur, typi tertiani reditum, a debili remiſſione ad intermiſſionem perfectam atque regularem prius exhibitam gradatim procedentis obſervari poteramus. Tandem cortice Peruviana cura fuit perfecta.

QUOTIES

Quoties autem febrium intermittens natura ſic obſcurari poſſit ab irritatione ſyſtematis ex internis cauſis oriente dicere difficile eſt; nec forſan alia nobis eſt methodus judicii hac in re, cum remiſſio vix obſervari poſſit, quam quae climatis et tempeſtatis conſideratio, atque etiam juxta Ill. Senac quaedam primum morbi inſultum comitantia, nos praebeat *. Sydenham tritaeophaeae malignae D. Sauvages naturam ex epidemia tunc temporis regnante deprehendebat, et quaſdam de hoc argumento eximias cautiones addidit †. Exinde igitur concludere eſt, tertiani typi per omnes varias ſtationes e quotidiana (ſive potius duplici tertiana) pedetentim ad ſupradictos obſcuriſſimae remiſſionis caſus tranſitum, cauſae irritantis violentia ſyſtematiſque relativa ſenſibilitate determinari; et adhuc merito continuas inter et intermittentes diſtinctionem poni.

Quoniam in continuis non perfectae apyrexiae, ſed tantum remiſſioni adducendae, par eſt diuturna revolutio:

Cum, e contra, in intermittentibus inter-

* Senac. de recond feb. nat lib. 1. cap. 18.

† Sydenham de morb. epid. ſect. 1. cap. 2.

miſſio

miſſio ſit naturalis, ſed ſaepe modo ſupra dicto obſcurata; ſicque tertianarum combinationes cum continuis, ut et illarum in quotidianas aberrationes, explicandae nobis videntur.

Parem probabilitatem nunc in quartanis explicandis optamus potius quam ſperamus. Harum hiſtorias parum ſtuduerunt medici; quoniam nunc ubique rarae, ac praeſertim hiſce in climatibus inſolitae ſint.

Hujus typi cum tertiano connectionem, frequentemque unius invicem ad alterum tranſitionem, nuper obſervavit Ill. Senac *, multoque antea accuratus ille naturae obſervator Sydenham, qui de autumnalibus intermittentibus ſermonem faciens, ſic loquitur.

" Hae typorum ratione, vel tertianae ſunt " vel quartanae, atque de quartanis quidem " illud merito affirmari poteſt, eas genuinam " eſſe autumni ſobolem. Utraeque profecto " ea affinitate inter ſe connexae ſunt, ut ſaepe" numero vices permutare (ſaltem pro tem" pore) deprehenduntur, mox fortaſſe ad pri" ſtinum typum rediturae. Sed tertianae " vernales, quartanarum typos nunquam in" duunt, cum toto coelo, ut ita dicam, a ſe in-

* Senac, de recond, feb, nat. lib. I. cap II.

" vicem

" vicem diſtinguuntur. Neque porro obſerva-
" vi unquam hac tempeſtate quotidianam
" contigiſſe, niſi quis tertianam duplicem vel
" quartanam triplicem hoc nomine appellan-
" dam cenſuerit."

QUAE obſervationes, una cum eis quas ex cauſis quartanarum occaſionalibus et praediſponentibus colligere queamus, forſan earum naturam magis atque magis in apricum proferre poſſunt.

1mo, AB omnium conſenſu videtur, illas potiſſimum per autumnum epidemicas eſſe. Sic HIPPOCRATES " autumno maxime homi-
" nes a quartanis corripiuntur *."

2do, IN genere, calidis tantum in climatibus occurrunt poſt fervidam aeſtatem, cum ſyſtema calore magnopere fuerit relaxatum †.

3tio, AETATE provectos aut debili conſtitutione gaudentes praecipue corripiunt, ut jam debilitatos ac imprimis ab aliis morbis. Exinde GALLENUS, " Quartanae raro ab initio
" incipiunt, ſed praecedentibus morbis magna
" ex parte ſuperveniunt ‡."

* Lib. de nat. human. p. 140.

† Foreſt. obſ. lib. 2. p. 508.

‡ Galen. lib. de typis. p. 194.

4to,

4to, Illis praecipue ſunt obnoxii quibus hypochondriaca aut melancholica ſit temperies. Inde Hippocrates iterum, "A quar-"tana correpti raro convulſionibus corripi-"untur *."

Illae obſervationes, una cum ſupradictis Sydenhami et Senac de horum typorum connectione, cum quadam probabilitate nos ad ſequentes, de quartanis, concluſiones ducunt. Quod nempe non ſecus ac quotidianae, &c. ſupra memoratae tertiani typi tantum ſint modificationes, qui febribus intermittentibus ſolus eſt naturalis; ſed in quotidianas aut quartanas aberrat, prout major minorve in ſyſtemate regnet irritatio. Primas enim potius vernales et in frigidis climatibus cum inflammatoria urgeat diatheſis; quartanas vero autumnales, et in calidis regionibus, cum potiſſimum relaxetur ſyſtema, quotidianas in juvenibus robuſtis, bona valetudine ac valido et bene tenſo ſyſtemate arterioſa gaudentibus, quartanas autem in ſenibus aut hominibus jam debilitatis occurrentes, videmus. Nonne igitur typus tertianus, in illis quibus medio-

* Hipp. aph. ſect. 5. aph. 70.

criter

criter tenditur ſyſtema, vere nativam cauſae febris ſobolem eſſe videtur?

Nec tamen haec ut univerſalia praecepta dicere vellemus; novimus enim quod occurrant plurimae quotidianarum ſive quartanarum illis non prorſus explanandarum hiſtoriae. Haec tantum, ut ad maximum, probabilem horum variorum typorum explanationem praebentia offerre duximus Nunc autem quatenus haec doctrina periodicorum, quos, in continuis febribus obſervari vidimus, motuum explanationi ſit accommodanda.

Primo igitur criticos dies in omni continua febre obſervari non putandum. Namque, ſi ab irritatione tantum pendeat, et ejus motus periodici revolutione diurna ſolummodo determinentur, criſis ullaquaque die occurrere poterit. Hujus generis veriſimile fuit illa quam memorat Ill. Pringle *, in qua nulla dierum criticorum ſigna obſervaverat; verum quatenus tantum cum tertiano et quartano typis connectuntur, earum motus modo prius ſtatuto procedentes videntur. Illas enim periodos cum vera tertiana et quartana arcte connexas obſervamus; ac

* Pringle's obſ. part 3. cap. 4. ſect. 1.

igitur

igitur rem bene explanandam fore putamus, ſi ſupponamus primis diebus, a tertio nempe ad undecimum, (ut criticorum dierum forma patet), tertianum praevaluiſſe typum; ſed cum dein paroxyſmorum repetitione ſyſtema debilitetur *, quartanus viciſſim typus plus pollet, ut critici dies etiam oſtendunt, ab undecimo ſcilicet ad vigeſimum.

Verum quidem, dum de generalibus legibus hac in re ſatagimus, molimina noſtra plurimis anomalibus neceſſario excutientur; ſic ſaepe typus tertianus una revolutione ocius ſtare poteſt, ſive quartanus una ſerius imperium ſuum inchoare, unde multum variabitur ordo.

Quibus igitur poſitis, critici dies natura inſtitui videntur, ſolvunturque Asclepiadis et Celsi objectiones circa dies impares et quaternarias ſeptimanariaſque periodos, quippe quae generaliorum legum ſint tantum aberrationes. Porro, ſi evidentiores critici dies ſub calidiore coelo obſerventur, hoc exinde oritur, quod ibi etiam intermittentes frequentius occurrant.

Nunc autem conſiderandum eſt,

* Lind's diſeaſes of warm climates, p. 33.

CAP. IV.

Quouſque ratio medendi in febribus hinc affici poteſt.

MEDICI antiqui atque STAHLII aſſeclae, qui viribus naturae medicatricibus multum confidunt, his diebus multo magis uſi fuerunt quam recentiores.

TALI quidem modo praxis noſtra, ex hac parte, eſt inſtituta, ut arti prognoſticae vix locum praebeat, naturae conamina ad criſin perficiendam parum ſunt exſpectanda; ſed viis arte paratis nunc ocius atque tutius fortaſſe eandem attingimus metam; atque quidem avibus tam ſecundis eouſque proceſſit haec methodus, ut de utilitate ejus fuſe loqui neutiquam in animo ſit.

JAMPRIDEM argumentis probare conati ſumus, intermittentium naturam, ſub ſpecie harum febrium, quae dierum criticorum phaenomena exhibent ſaepe latere. Huic igitur febrium formae in conſiliis noſtris curatoriis, quae his tribus fortaſſe redigi poſſunt, praecipue eſt attendendum.

1mo, UBI paroxyſmus diatheſi inflammatoria

toria vel quavis alia irritatione fovetur, auxilia pro ratione cauſae irritantis ſunt adhibenda.

2do, Remedia, ad intermiſſionem conciliandam praecipue accommodata, indicari viderentur.

3tio, Intermissione his modis impetrata, deinde paroxyſmorum reditui obviam ire eſt tentandum. Quibuſdam autem in caſibus, quum ex debilitate praegreſſa vel ex violentia cauſae morbi ſyſtema exacerbationum impetum iteratum ferre nequeat, intermiſſio minime, immo vix ac ne vix remiſſio eſt exſpectanda, ſed ſtatim ad remedia debilitati et paroxyſmorum reditui occurrentia eſt confugiendum *.

Hujus diſſertationis nequicquam ea eſt inſtitutio, ut ſub hoc capite ſpeciatim de harum febrium cura tradatur; pauca tantum, quae quorundam medicamentorum exhibitionem particularem ſpectent, hic proferre liceat.

Consilium primum regimini atque remediis irritationi vel diatheſi inflammatoriae obſtantibus, ſanguinis detractione nempe,

* Ill. Pringle, Cleghorn, Torti, &c opera hujuſmodi hiſtoriarum ſcatent exemplis.

refri-

refrigerantibus, atque laxantibus, eſt moliendum, quae omnia, utpote omnibus febribus inflammatoriis communia, nullatenus hic loci diſquiſitionem ſingularem poſtulare videntur. Reſtat ſolummodo notandum, quod in eorum uſu cum prudentia eſt procedendum, ne occulta intermittentis natura exinde ingraveſceret.

2do, Quanquam intermiſſio vel remiſſio quodammodo omnibus remediis jam nunc memoratis conciliatur, certius tamen fortaſſe emeticis atque ſudorificis eſt efficienda.

Priora ſolummodo conſideranda veniunt; quippe quae horum effectus quodammodo complectantur. Imprimis maximo cum fructu uſurpantur emetica in omnibus febribus in quibus dominatur natura intermittens; ventriculi ſordes enim expurgant, ductus bilioſos atque pancreaticos emulgent, et exinde viſcerum abdominalium obſtructionibus has febres ſaepiſſime comitantibus occurrunt, corporis ſuperficiem quoque leni madore ſuffundunt, quamvis ſane melius hoc efficitur cum talibus doſibus exhibeatur emeticum, ut vix vomitus ſed tantum nauſea excitetur.

Hoc conſilium in febribus intermittentibus, ubi intermiſſio non eſt perfecta, feliciter quidem

dem ſaepiſſime adhibetur; et ſi tali modo haec praxis ſit inſtituta, ut, adveniente jam paroxyſmo, emeticum effectus ſuos nauſeantes tunc temporis edat; ſudor his modis, abſque frigoris caloriſque febrilis ſolitis auxiliis, elicietur; quo ſit ut ſaltem paroxyſmorum violentia mitigetur, immo et aliquando, curatura repetita, penitus evaneſcat. Quamvis tamen frequentius eouſque tantum procedit haec methodus, ut paroxyſmo ſublevando, vel remiſſioni magis perfectae conciliandae, ſolummodo inſerviat, et plerumque remedia ad paroxyſmi reditum debellandum ſunt uſurpanda.

Quomodo ad propoſitum noſtrum haec converti poſſunt, evidenter patet. Paroxyſmorum cura modo memorata, ad exacerbationes quae diebus criticis obtingunt, felici eventu transferri poteſt; ſpaſmus enim, ab irritatione ſuſtentatus, his modis ſolvitur atque intermiſſio vel remiſſio, magis minuſve perfecta, agnoſcenda veniet, quae fortaſſe auxiliis paroxyſmorum reditui occurrentibus locum praebeat; de quibus pauca tantum nunc proferre liceat.

Inter haec eminet cortex Peruvianus, ad quem utpote huic intentioni optime accommodatum

datum ſolummodo noſmet convertamus. In paroxyſmo febrili, vel inſtante diatheſi inflammatoria, nunquam fortaſſe prodeſt hoc remedium; intermiſſio vel remiſſio quaedam ſemper eſt exſpectanda, niſi caſibus ſupra memoratis, in quibus fortaſſe, ut et in omnibus febribus quae ſyſtematis vigorem valde minutum oſtendunt, multum valere poſſit.

Jamdudum compertum eſt, quod, in febribus plena intermiſſione gaudentibus, majori fructu, hujuſce remedii, una doſis, hora paroxyſmi impetum antecedente, quam tres quatuorve longiori intervallo, exhibeatur; haec praxis igitur, ad harum febrium remiſſiones, modis ſupradictis diebus criticis conciliatas, quum tam manifeſtae ſint ut corticem requirant, merito transferri poteſt.

Annon haec nos ad has regulas generales ducunt? Nempe,

1mo, Quo magis manifeſte hae febres exacerbationes ſuas diebus criticis exhibent, eo plus intermittentis naturam participant, et igitur regimine atque remediis antiphlogiſticis minus egent.

2do, Remedia potentiora, emetica nempe, ſudorifica, anodyna, &c. omnia prope exacerbationum tempora, diebus criticis evenientia,

cum

cum optimo fructu ſunt adhibenda; ideoque intervallis aegros medicamentis ſaginare haud multum prodeſt.

3tio, Cum exacerbatio his diebus non tam manifeſta ſit, analogia uti debemus, et tempora acceſſioni plerumque faventia pro remediorum exhibitione ſunt anteponenda.

FINIS